

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU Social Science Review

tci-thaijo.org/index.php/jssr

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 03 -248-000 ต่อ 8203 <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr>

E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2565

Vol. 11 No. 4 July - August 2022 |

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU
 ISSN (Print) : 2287-0121
 ISSN (Online) : 2673-0782 **Social Science Review**

ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2565

Vol. 11 No. 4 July - August 2022

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม 2565

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล:

ISSN (Print): 2287-0121

ISSN (Online): 2673-0782

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร:

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป):

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ:

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระสุวรรณหเมธาภรณ์, ผศ.

พระเมธีธรรมอาจารย์, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.

พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.

ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล

บรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

ทีมบรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงตา สราญรมย์

รองศาสตราจารย์ พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวดี หมั่นมี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยแสงลมฟอร์ด

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พล.อ.ต.ดร.นภัทร์ แก้วนาค
อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว

วิทยาลัยการทัพอากาศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

กองจัดการ:

พระปลัดสมนึก ธีรปัญญา, ดร.
พระมหาสมชาย ขนติสรโณ
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปินกรรม:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541.
แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

Vol.11 No.4 July - August 2022

Number of prints: 100 copies

Journal of MCU Social Science Review:

ISSN (Print): 2287-0121

ISSN (Online): 2673-0782

Aims & scope:

The journal has a policy to publish high quality articles in the field of social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Business Administration and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Types of works published in the journal:

1) Academic Articles

2) Research Articles

3) Book Review

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 2 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names; double-blind system peer review.

Editorial team

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Dhammatjarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Methithammajarn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Sophonvachiraphorn, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsittinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atcharyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
-----------------------------------	---

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
--------------------------------------	---

Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobhano	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
---	---

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhisar	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom	Rajapruk University
Assoc. Prof. Lt. Gen. Dr. Weera Wongsan	National Defence College of Thailand
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen	Silpakorn University
Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut	North Bangkok University
Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit	Stamford International University
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak	Chom Bueng Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam	Surindra Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak	Air Force College
Dr. Kitsana Thongkaeo	Suratthani Rajabhat University

Management Division:

Phrapalad Somnuek Dhirapañño, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phramaha Somchai Khantisarano	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Nigorn Srirat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Suphattharachai Sisabai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

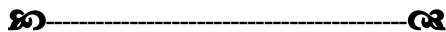
Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ: วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเมธีธรรมอาจารย์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธิธนายก, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธารัง, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปุริมาณูรักษ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดปัญญาวัฒน์, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูพิศิษฐ์ประษานาถ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโอภาสพนนทกิตติ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวีโรจน์กาญจนเขต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณะ อชิโต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระพลากร สุมงคล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูธรรมธรมบุญเที่ยง พุทธสาวิโก, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธน ชยทตโต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเสาร์คำ ธรรมธีโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญญา, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ดีไทยสงค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกรักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกานดา จันทวารีย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญา ฉัตรช่อฟ้า	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอนก ไยอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พลอากาศตรีหญิง ดร.ชญาดา เข้มเพชร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ลำพอง กลมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.บวร ชมขุนศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สายรุ้ง บุบผาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ปนัดดา รักษาแก้ว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุมาลี บุญเรือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ภัชลดดา สุวรรณนวล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ วาริญา ม่วงเกลี้ยง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ศักดิ์ดา งานหมั่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.กรกต ชาบัณขิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ดิเรก ต้วงลอย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

พระเมธาวิเชียรสร, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ อีร์ศาศวัต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

ราชบัณฑิตยสถาน

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อำนาจ บัวศิริ

สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนา เนาวัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รองศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.พฤษ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี

มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รองศาสตราจารย์ชนิษฐา จิตชินะกุล

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.สวัสดิ์ จิรัฎฐิติกาล

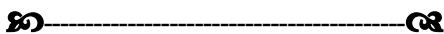
นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา นันทะไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงเดือน เจริญฉิม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร ชูตินันท์กุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัชกร สิมะขจรบุญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวัฒน์สุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เผือกบัวขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศพล อินทร์จันทร์	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสสวาส กุลวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด ชาตียนนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรชัย นาคสีทอง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธิดา แจ่มประจักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวาลา ละวาทิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวีวรรณ หวานชิต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประภา สมนึกพงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร ชุตินนทกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีมปรีชญ์ คณินพศุตย์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ ดร.ชฎิล โรจนานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุรัชย์ พุดชู	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
อาจารย์ ดร.ชัชฌนพงศ์ ทองพวง	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
อาจารย์ ดร.ณัฐนนท์ จิระกิตมิตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.วิโรจน์ หมื่นเทพ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
อาจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อาจารย์ ดร.บุญญภณ เทพประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.ฉัฐวัฒน์ ชัชฌนฐาภักดิ์	วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
อาจารย์ ดร.มยุรี จำจรัส	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
อาจารย์ ดร.ละออ มามะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อาจารย์ ดร.อัญธิษฐา อักษรศรี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ปราณี คำแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อาจารย์ ดร.รัชฎากร เอี่ยมอำไพ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ณัชพล ศิริสวัสดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
อาจารย์ ดร.เดโช แขน้ำแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
อาจารย์ ดร. พัทธนันท์ ตลาดทรัพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์ ดร.สายชล ปัญญชิต	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ พรพรรณ โปรงจิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ นฤมล ญาณสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
อาจารย์ มัลลิกา ภูมะธน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อาจารย์ พิณนัท ลาตบัวขาว	วิทยาลัยพิษณุภัณฑ์
อาจารย์ สมพร นุทผล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร.รินทร์ชิสา เกียรติประทุมกานต์	นักวิชาการอิสระ
ดร.นริศรา ทองจันทร์	นักวิชาการอิสระ
ดร.รัตน์ที วิโรจน์ฤทธิ์	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
ดร.ปัญญ์นิสาธ องค์กรปรัชญากุล	นักวิชาการอิสระ
นาวาอากาศเอก ดร.พงษ์สุวรรณ ศรีสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
พันเอก ดร.สาธิต ทิพย์มณี	กองคลังแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก
นายภูเบศ วณิชชานนท์	นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 11 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2565 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการศึกษาสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

การสร้างกระบวนการทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

อ อรศิริ คำวันสา, พระเทพวัชรจารักษ์ (เทียบ สิริธมาโณ),
วุฒินันท์ กันทะเตียน R357-R371

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อน
โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดสมุทรสงคราม

อ พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ (ประยูร นนทियो) R372-R386

บทความวิชาการ:

๒๐-๒๑

๒๐-๒๑

APPROPRIATE DHAMMA FOR THE GOOD LEADERS
OF THE COUNTRIES IN BUDDHIST POINT OF VIEW

อ Mithila Chowdhury, Boonton Dockthaisong,
Sman Ngamsnit A1-A9

การประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

อ ยศกร วรธนวิจิตร A10-A20

การทำงานให้ประสบความสำเร็จในวิถีชีวิตของการทำงานใหม่

อ พัชราภรณ์ สันติเสวี A21-A28

จากโบกอร์สู่ปุตราจายา: การดำเนินงานของเอเปค
ตามเป้าหมายโบกอร์และวิสัยทัศน์หลังปี 2020

อ พงษ์พันธ์ นารีน้อย A29-A43

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการลงโทษกับกระบวนการยุติธรรม
คณะสงฆ์ไทย

อ พระมหาเสาร์คำ ธมฺมธีโร, ประสาน เจริญศรี A44-A58

มุมมองเชิงอนาคตการจัดการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา
เพื่อส่งเสริมในสังคมวิถีใหม่

อ พระวิสาร์ ญาณวีโร, ชรินทร์ มั่งคั่ง A59-A73

การประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในกระบวนการนโยบายสาธารณะ*

APPLICATION OF DESIGN THINKING IN PUBLIC POLICY PROCESS

ยศกร วรณวิจิตร

Yosakorn Wannawijit.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Rajamangala University of Technology Tawan-ok

Corresponding Author E-mail: yosakorn_wa@rmutto.ac.th

บทคัดย่อ

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นการคิดแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์จากมุมมองของผู้ใช้งาน เน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหให้กับมนุษย์ ผู้ออกแบบนโยบายสามารถนำการคิดเชิงออกแบบมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการนโยบายสาธารณะได้ใน 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการระบุประเด็นปัญหาและวาระนโยบาย โดยการทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และสนทนา แล้วตั้งกรอบปัญหา (Define) ให้ชัดเจนเพื่อหาแนวทางแก้ไข 2) ขั้นการก่อรูปนโยบาย (Policy Formulation) สามารถนำการระดมสมอง (Ideate) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ทางเลือกนโยบาย โดยให้กลุ่มคนที่หลากหลายรวมถึงประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหา จากนั้นสร้างต้นแบบนโยบาย (Prototype) นำนโยบายไปทดสอบ (Test) ก่อนการประกาศใช้นโยบายจริง การประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในกระบวนการนโยบายสาธารณะ จะทำให้กระบวนการนโยบายสาธารณะมีขั้นตอนเพิ่มขึ้นอีก 1 ขั้นตอน คือการทดสอบนโยบาย (Policy Testing) ซึ่งน่าจะทำให้การกำหนดนโยบายสาธารณะสามารถแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้ตรงจุดมากขึ้น

คำสำคัญ: การคิดเชิงออกแบบ; นโยบายสาธารณะ; กระบวนการนโยบายสาธารณะ

* Received September 5, 2021; Revised September 14, 2021; Accepted September 20, 2021

Abstract

Design Thinking is a creative problem-solving concept from the user's point of view. The emphasis is on actions to find solutions to human problems. Policy designers can apply design thinking to the public policy process in two steps: 1) Problem Identification and Agenda Setting; Using participant observations, interviews, and conversations to gain a thorough understanding of the target group (Empathize). Then set the problem framework (Define) to find solutions. 2) Policy Formulation: Brainstorming (Ideate) can be applied in the analysis of policy alternatives by allowing diverse groups of people, including stakeholders, to come forward with alternative solutions. Then create a policy model (Prototype) and bring the policy to test before the policy announcement. Application of design thinking in the public policy process will increase the process of public policy by one step, namely policy testing, which should allow public policy formulation to be able to solve problems for people more precisely.

Keywords: Design Thinking; Public Policy; Public Policy Process

บทนำ

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและการออกแบบสถาปัตยกรรมในช่วงทศวรรษที่ 1950 และ 1960 (Rowe, 1991) และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาว่าเป็นวิธีการสำหรับการพัฒนานวัตกรรมสำหรับองค์กร (Dolata & Schwabe, 2016) ในปัจจุบันการคิดเชิงออกแบบได้กลายมาเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการระบุประเด็นปัญหาสังคมที่ซับซ้อน การบริหารจัดการองค์กร รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมเชิงกลยุทธ์ (Laferriere et al., 2019) บริษัทระดับโลกหลายบริษัท เช่น Toyota, Starbucks (Beckman & Barry, 2007) และ Apple (Thomke & Feinberg, 2010) ได้นำเอาหลักการของการคิดเชิงออกแบบไปใช้ในการแสวงหานวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและตอบโจทย์ของธุรกิจแห่งโลกอนาคต การคิดเชิงออกแบบได้มีพัฒนาการทางทฤษฎีมากกว่า 50 ปี แต่อย่างไรก็ตามนักคิดเชิงออกแบบ (Design Thinkers) กับผู้กำหนดนโยบาย (Policymakers) ยังไม่ได้มีความร่วมมือกันในการนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบไปใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Pattnaik & Banerjee, 2020) แม้ว่าการคิดเชิงออกแบบจะมีศักยภาพสูงมากในการนำไปประยุกต์ใช้ในศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะก็ตาม (Shergold, 2015)

โดยปกติกระบวนการออกแบบนโยบายสาธารณะมักจะให้ความสำคัญกับตัวแสดงหลักทางการเมือง ได้แก่ สมาชิกสภานิติบัญญัติ ข้าราชการระดับสูง สมาคมอาชีพและนักวิ่งเต้น (Lobbyists) (Scott, 2018) ประชาชนทั่วไปแทบจะไม่ได้รับทราบถึงกระบวนการนโยบาย จนกระทั่งนโยบายของรัฐบาลถูกนำมาใช้ (Mintrom, 2016) แนวทางดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีและแนวปฏิบัติของสำนักประจักษ์นิยมดั้งเดิมในทางสังคมศาสตร์ ที่เน้นบทบาทของผู้ชำนาญการในภาครัฐในการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ และพยายามลดหรือกำจัดความคิดเห็นสาธารณะ (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, 2558) จึงเป็นเหตุผลว่านโยบายสาธารณะจำนวนมากไม่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง มีนักวิชาการไทยได้ศึกษาและชี้ให้เห็นถึงปัญหาดังกล่าว เช่น ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์และคณะ (2560) ได้ศึกษาโครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาลไทย พบว่าโครงการยังไม่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ประชาชนมีความรู้สึกถูกกีดกันเชิงนโยบาย เพราะรัฐบาลไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้ได้รับสิทธิประโยชน์ และการศึกษาของกอปกรมล ศรีภิรมย์และปาลีรัตน์ วงศ์ฤทธิ์ (2561) พบว่าการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยยังไม่สามารถดำเนินงานให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายอย่าง และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่าง ๆ ยังมีน้อย เป็นต้น

บทความนี้ จึงมุ่งศึกษาแนวทางในการนำการคิดเชิงออกแบบไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะมากขึ้น อันจะส่งผลให้นโยบายต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงประเด็น โดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา สรุปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในกระบวนการนโยบายสาธารณะของไทย

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ได้ปรากฏในงานวรรณกรรมครั้งแรกในหนังสือเรื่อง “The Sciences of Artificial” ของ Herbert A. Simon โดยเขาได้สรุปว่ากิจกรรมทางปัญญาที่ให้ผลผลิตเป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัตถุ โดยพื้นฐานแล้วไม่มีความแตกต่างจากการคิดค้นวิธีการรักษาผู้ป่วย หรือการคิดค้นนโยบายสวัสดิการสำหรับการบริการประชาชนของรัฐ (Simon, 1969) การคิดเชิงออกแบบเป็นการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง เน้นการลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้จากการทดลอง การคิดสร้างสรรค์ และการทดสอบกับผู้ใช้เพื่อเรียนรู้และลดข้อผิดพลาด ให้สามารถพัฒนาความคิดและทางออกใหม่ที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ การออกแบบโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางไม่ใช่เรื่องใหม่ในศาสตร์การออกแบบ แต่เป็นหนึ่งในแนวทางการทำงานเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด การออกแบบโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานโดย

โรงเรียนสอนออกแบบและบริษัทออกแบบชั้นนำของโลก จนมาถึงช่วงทศวรรษที่ 1990 David Kelley Tim Brown และ Roger Martin ได้คิดคำว่า “Design Thinking” หรือ “การคิดเชิงออกแบบ” ขึ้นมาอย่างเป็นทางการ (ไปрма อิศรเสนา ณ อยุธยา และชวจิต ตรีรัตนพันธ์, 2560)

การคิดเชิงออกแบบให้ความสำคัญกับการรวมเอาทัศนคติของประชากรหรือผู้ใช้งานเข้าไปในการนิยามประเด็นปัญหา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาดังกล่าวมากขึ้น และมุ่งความสนใจไปยังวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมยิ่งขึ้น (Fung, 2006) ดังนั้นกระบวนการคิดเชิงออกแบบจึงส่งเสริมให้ผู้ใช้งาน นักออกแบบนโยบาย และบุคลากรของหน่วยงานในภาครัฐได้ทำงานร่วมกันแบบวนซ้ำ ทักษะที่สำคัญที่สุดของนักคิดเชิงออกแบบ (Design Thinker) คือการจินตนาการถึงโลกในมุมมองที่หลากหลาย ทั้งในส่วนของผู้ร่วมงาน ลูกค้า ผู้ใช้งาน และผู้ให้บริการทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Brown, 2008) การคิดเชิงออกแบบจึงไม่ได้เริ่มจากข้อสันนิษฐานของคำตอบที่รู้ดีอยู่แล้ว แต่เป็นการค้นหาประเด็นปัญหาโดยให้ผู้ให้บริการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น การคิดเชิงออกแบบได้ถูกพัฒนาไปหลายแนวทาง แต่ที่มีชื่อเสียงโด่งดังได้รับการยอมรับและนำไปใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วโลก คือ กระบวนการคิดเชิงออกแบบของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford d.school) ที่ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ (The d.school, 2010)

1) การเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะปัญหาที่นักคิดเชิงออกแบบไปช่วยแก้มักเป็นปัญหาของบุคคลอื่น จึงต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่ากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการแก้ไขปัญหานั้นคือใคร สิ่งที่เขาต้องการและให้ความสำคัญคือสิ่งใด นักคิดเชิงออกแบบจึงต้องเข้าไปสังเกตการณ์ มีส่วนร่วมในประสบการณ์ตรง พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย กระบวนการทำงานของนักคิดเชิงออกแบบจะเริ่มคิดแบบผู้เริ่มต้น (Beginner’s Mindset) ละทิ้งประสบการณ์ที่สั่งสมมาเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการด่วนตัดสินใจ ดังนั้นนักคิดเชิงออกแบบจะตั้งคำถามกับทุกสิ่ง เป็นผู้รับฟังอย่างตั้งใจ และเพื่อให้การสังเกตมีความลึกซึ้งมากขึ้น นักคิดเชิงออกแบบจะถามคำถาม 3 ประเภท คือ อะไร อย่างไร และทำไม อันจะช่วยให้สามารถค้นหาปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

2) การตั้งกรอบปัญหา (Define) คือ หัวใจหลักของการคิดเชิงออกแบบ ขั้นตอนนี้จะทำให้ให้นักคิดเชิงออกแบบมองเห็นปัญหาสำคัญที่จะต้องมุ่งเน้นหาทางแก้ไขได้อย่างชัดเจน เพื่อให้การแก้ไขปัญหากลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด การตั้งกรอบปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อนักคิดเชิงออกแบบสังเคราะห์สิ่งที่ค้นพบในขั้นตอนแรก ไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย และนำความเข้าใจที่ลึกซึ้งนี้มาตั้งโจทย์ปัญหาที่จะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ กรอบปัญหาที่ดีต้องมุ่งไปที่ประเด็นสำคัญ ไม่กว้างจนเกินไป สามารถจุดประกายความคิดจากคนในทีม เปิดกว้างต่อการระดมความคิด ช่วยวางขอบเขตการทำงานที่เป็นไปได้ในเวลาที่มีอยู่จำกัด

3) การระดมความคิด (Ideate) คือ การสร้างสรรค์แนวทางที่จะตอบโจทย์ปัญหาที่หลากหลายและต่างไปจากกรอบแนวคิดเดิม เป้าหมายของการระดมความคิดคือการได้ทั้ง

“ปริมาณ” และ “ความหลากหลาย” ของวิธีการแก้ปัญหา เครื่องมือที่สำคัญคือการตั้งคำถาม “เราจะ... ได้อย่างไร” การตั้งคำถามควรเริ่มต้นจากคำถามที่กว้างพอที่จะก่อให้เกิดวิถีดคิดแก้ปัญหาแบบใหม่ ๆ แต่ก็แคบพอที่จะก่อให้เกิดความคิดที่เฉพาะเจาะจงและแตกต่าง วิธีการแก้ปัญหาที่ได้จากการระดมความคิด จะถูกนำไปสร้างเป็นต้นแบบ (Prototype) ต่อไป

4) การสร้างต้นแบบ (Prototype) คือ การแปลงความคิดออกมาให้เป็นรูปธรรมในรูปแบบใดก็ได้ที่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ เช่น การสื่อสารผ่านกระดาษโน้ต การวาดภาพ การแสดงละคร การเขียนสตอรี่บอร์ด (Storyboard) โดยในช่วงแรกนั้น ควรสร้างต้นแบบอย่างหยาบขึ้นมาอย่างรวดเร็ว เพื่อจะได้สามารถเรียนรู้และพิจารณาความเป็นไปได้อื่น ๆ ต้นแบบจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทีมออกแบบ ผู้ใช้งาน รวมถึงคนอื่น ๆ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับตัวต้นแบบ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สามารถนำไปสู่หนทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพได้ การสร้างต้นแบบจะทำให้เกิดการเรียนรู้ หากล้มเหลวก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่เจ็บตัว (Fail Fast, Fail Cheap) เป็นการล้มไปข้างหน้า (Fail Forward) เป็นหนึ่งในกระบวนการพัฒนาหนทางแก้ไขปัญหที่ไม่เสียเวลาและงบประมาณมากในช่วงเริ่มต้น

5) การทดสอบ (Test) คือ การนำต้นแบบที่มีความละเอียดต่ำมาทดลองกับกลุ่มเป้าหมายในบริบทจริงหรือเสมือนจริงเพื่อทดสอบความเข้าใจของนักออกแบบกับกลุ่มเป้าหมายว่าตรงกันหรือไม่ การทดสอบ คือ โอกาสในการพัฒนาและปรับปรุงแนวคิดของนักออกแบบให้ดียิ่งขึ้น เป็นกระบวนการพัฒนาและปรับแก้อย่างไม่หยุดนิ่ง (Iterative) ช่วยขึ้นำการกลับไปพัฒนาแบบจำลองในรอบใหม่ การทดสอบจะให้นักออกแบบได้มุมมองที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน ผลสะท้อนกลับที่ได้มาจากการทดสอบ ไม่ว่าจะในด้านบวกหรือด้านลบล้วนเป็นของขวัญที่นักออกแบบจะนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงแบบจำลองรุ่นต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

การคิดเชิงออกแบบมีความสำคัญกับทุกองค์การในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และงานบริการ เพราะจะทำให้ทราบถึงความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย เปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่แตกต่างหลากหลายเข้ามาร่วมกันพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหานั้น การลงมือปฏิบัติสร้างต้นแบบแล้วนำไปทดสอบเพื่อให้ทราบจุดดีและจุดที่ควรพัฒนา ก่อนนำข้อมูลนั้นกลับไปปรับปรุงต้นแบบให้ดียิ่งขึ้น การคิดเชิงออกแบบไม่ใช่การ “คิดมาก” แต่เป็นการ “ทำมาก” เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ทั้งในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

การประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

การคิดเชิงออกแบบเป็นการสังเคราะห์วิธีการจากหลายศาสตร์ สามารถปิดจุดอ่อนของกระบวนการนโยบายสาธารณะที่ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนได้ (Mulgan, 2014) แต่ปัญหาก็คือทักษะที่ใช้ในกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เป็นทักษะที่ไม่ค่อยปรากฏในสภาพแวดล้อมการทำงานของภาครัฐ จึงต้องมีการถ่ายทอดทักษะต่าง ๆ ผ่านการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นนั้นมาจากหลายศาสตร์ ทั้งศาสตร์ด้านมานุษยวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา การ

สื่อสาร การออกแบบและสถาปัตยกรรม (Shergold, 2015) เมื่อคนหนึ่งคนไม่สามารถมีทักษะครบทุกด้านได้ การทำงานร่วมกันจากกลุ่มคนที่หลากหลายจึงน่าจะเป็นทางออกที่ดีที่จะทำให้การประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในกระบวนการนโยบายสาธารณะประสบความสำเร็จ แนวคิดและเทคนิคในกระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการนโยบายสาธารณะได้ใน 2 ขั้นตอนหลักดังนี้

1) การระบุประเด็นปัญหาและวาระนโยบาย (Problem Identification and Agenda Setting) การระบุประเด็นปัญหาจะเป็นการป่าวประกาศว่าอะไรคือปัญหาของสังคม มีการแสดงออกถึงความต้องการให้รัฐบาลกระทำการอะไรบางอย่าง ส่วนการกำหนดวาระนโยบายเป็นขั้นตอนที่จะตัดสินว่าประเด็นใดจะถูกนำมาแก้ไข (Dye, 2011) หากเป็นการคิดเชิงออกแบบ ขั้นตอนนี้คือการเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ผู้ออกแบบนโยบายสามารถนำเทคนิคในขั้นตอนนี้มาปรับใช้ในกระบวนการนโยบายได้ โดยการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตั้งแต่เริ่มต้น ทำการสัมภาษณ์ด้วย 3 คำถามหลัก คือ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายประสบปัญหาอะไร (What) อย่างไร (How) และทำไมจึงประสบปัญหานั้น (Why) ถามด้วยความคิดแบบผู้เริ่มต้น โดยละทิ้งประสบการณ์ในอดีตของตนเองออกไป การทำงานในขั้นนี้จะใช้เครื่องมือของนักมานุษยวิทยา เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การพูดคุยเพื่อเรียนรู้ และการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก การที่ผู้ออกแบบนโยบายเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ประหนึ่งตนเองเป็นเจ้าของปัญหา จะทำให้เข้าใจสภาพปัญหาที่ชัดเจนมากขึ้น ผู้ออกแบบนโยบายอาจจำลองตัวเองเป็นผู้ประสบปัญหา เช่น จำลองเป็นผู้พิการทางสายตาเดินออกมาจากห้องพักเพื่อขึ้นระบบขนส่งสาธารณะไปทำงานและกลับจากที่ทำงาน เพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าผู้พิการทางสายตาประสบปัญหาอะไรบ้างในแต่ละวัน เป็นต้น ก่อนสรุปเป็นแผนผังประสบการณ์ (Experience Mapping) เพื่อเข้าสู่การตั้งกรอบปัญหา (Define) ที่ชัดเจนต่อไป

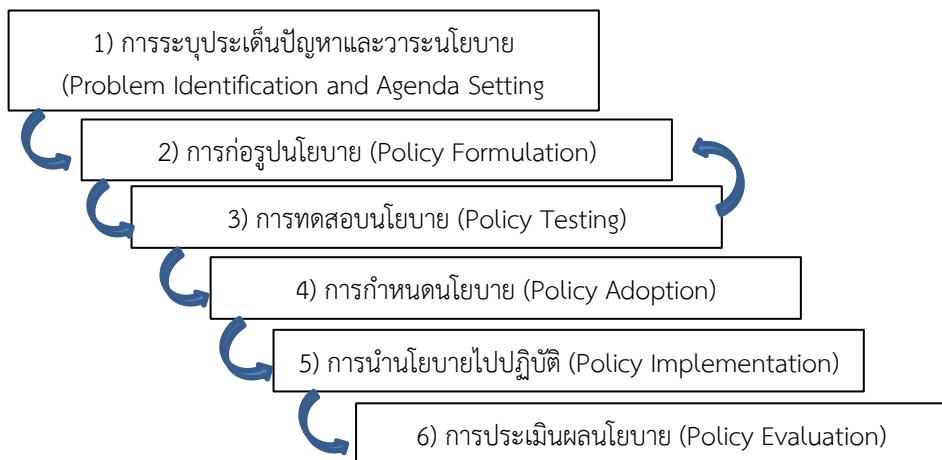
การตั้งกรอบปัญหา (Define) คือ การกำหนดโจทย์ปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยจะเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความรู้หลังจากที่ผู้ออกแบบนโยบายได้ไปใช้ประสบการณ์ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย โจทย์ปัญหาที่ตั้งขึ้นอย่างมีความหมายเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ออกแบบนโยบายประสบความสำเร็จในการออกแบบวิธีแก้ไขปัญหา

2) การก่อรูปนโยบาย (Policy Formulation) เป็นการรวมกันของการสร้างประเด็นการระบุปัญหาและกำหนดทางเลือกสำหรับแก้ไขปัญหาสาธารณะ (Anderson, 2003) การพัฒนาทางเลือกสำหรับจัดการปัญหาที่เป็นประเด็นสาธารณะมักเกิดขึ้นในหน่วยงานภาครัฐ ห้องทำงานของกลุ่มผลประโยชน์ที่มักจัดทำข้อเสนอแนะเฉพาะเรื่องให้ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณา ห้องคณะทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ และจำนวนมากเกิดจากการประชุมของคณะกรรมการเฉพาะกิจ หรือสถาบันวิจัยนโยบายที่มักรู้จักกันในนาม “ขุมความคิด (Think Tanks)” (Dye, 2011) อันประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างสิ้นเชิง

ในขั้นการก่อรูปนโยบายสามารถนำเทคนิคการระดมความคิด (Ideate) การสร้างต้นแบบ (Prototype) และการทดสอบ (Test) ของการคิดเชิงออกแบบมาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้ การระดมความคิด (Ideate) เกิดขึ้นเพื่อเสนอทางออกในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทางเลือกนโยบาย จะต้องเป็นการเปิดกว้างสำหรับความเป็นไปได้ใหม่ ๆ จากบุคคลหลากหลายกลุ่มที่เหมือนจะเข้ากันไม่ได้ (Radical Collaboration) ทดแทนการวิเคราะห์นโยบายแบบเดิมที่ใช้ผู้เชี่ยวชาญเพียงไม่กี่คน กลุ่มคนที่เข้ามาระดมความคิดเห็น ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ผู้เชี่ยวชาญต่างศาสตร์ บุคคลทั่วไป และกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ออกแบบนโยบายต้องการเข้าไปแก้ไขปัญหาให้ ประโยชน์ของการรวมคนที่มีความแตกต่างเข้ามาทำงานร่วมกัน คือจะทำให้คณะทำงานเห็นแนวคิดและข้อคำถามใหม่ ๆ ที่อาจไม่เคยนึกถึงมาก่อน ในขั้นระดมสมองเพื่อพัฒนาทางเลือกนี้ เครื่องมือที่สำคัญคือการตั้งคำถามว่า “เราจะ... ได้อย่างไร (How might we...?)” เช่น เราจะออกแบบระบบขนส่งสาธารณะให้ผู้พิการทางสายตาสามารถเดินทางด้วยตัวเองได้อย่างไร ขั้นตอนนี้จะเป็นการฟุ้งคิด เพราะคำว่า “Ideate” มาจากการผสมกันของคำว่า “Idea” กับ “Create” และต้องแยกการคิดกับการประเมินออกจากกัน ในขั้นแรกให้เน้นปริมาณของทางเลือก จากนั้นค่อยประเมินเพื่อเลือกทางเลือกที่เหมาะสมในลำดับถัดไป เพราะในบางครั้งแนวคิดที่ดูดีแต่เหมือนจะเป็นไปไม่ได้ กลับถูกพัฒนาต่อยอดมาเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่ลงตัวที่สุด เทคนิคในขั้นของการระดมสมองมีอยู่จำนวนมาก เช่น การเขียนแผนที่ความคิด (Mind Map) การใช้ทฤษฎีหมวกหกใบ (Six Thinking Hats) หรือการระดมสมองโดยการเขียน (Brain Writing) เพื่อแก้ปัญหาคำถามที่ครอบคลุมจากกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ตามแนวทางของการคิดเชิงออกแบบ ทุกความคิดมีค่าเท่าเทียมกัน การไม่ตัดสินตนเองและคนอื่นเป็นพื้นฐานสำคัญของการระดมความคิด เมื่อได้ความคิดจำนวนมาก คณะทำงานอาจนำความคิดมาจัดเป็นกลุ่ม เพื่อค้นหาและสรุปทางเลือกในการสร้างต้นแบบ

การสร้างต้นแบบ (Prototype) มีความสำคัญมากในกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพราะต้นแบบที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปทดสอบจะทำให้ผู้ออกแบบได้ทราบข้อเสนอแนะ (Feedback) ทั้งด้านบวกและด้านลบจากกลุ่มเป้าหมาย การคิดเชิงออกแบบมีจุดเน้นที่การลงมือปฏิบัติ (Doing) แตกต่างจากการพัฒนาทางเลือกนโยบายของภาครัฐที่เน้นการคิดวิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วนโดยผู้เชี่ยวชาญ ข้อดีของการสร้างต้นแบบ คือ จะช่วยให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นวิธีที่เร็วที่สุดที่จะได้ข้อคิดเห็นจากผู้ใช้งาน ยิ่งสร้างต้นแบบได้เร็วเท่าใด ยิ่งจะทำให้สามารถพัฒนาต้นแบบในรุ่นต่อไปได้เร็วเท่านั้น การสร้างต้นแบบจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ และสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตลอดเวลา ผู้ออกแบบนโยบายสามารถนำแนวคิดนี้ไปปรับใช้กับนโยบายสาธารณะได้ การสร้างต้นแบบอาจเป็นเพียงการวาดภาพผลิตภัณฑ์ งานบริการ หรือประสบการณ์ที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายจะได้รับ หรืออาจเป็นการเล่าเรื่องให้ฟัง (Story Telling) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีประสบการณ์ร่วมกับนโยบายที่คาดว่าจะถูกนำมาใช้ ก่อนจะนำนโยบายไปปฏิบัติจริง

เพื่อให้การตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายมีความผิดพลาดน้อยที่สุด “การทดสอบนโยบาย (Policy Testing)” ก่อนการประกาศใช้นโยบายมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การทดสอบจะเกิดขึ้นเพื่อให้ทันก่อนออกแบบทราบข้อคิดเห็นจากกลุ่มผู้ใช้บริการ ทั้งข้อดี มุมที่ยังพัฒนาได้ ข้อคำถาม และแนวคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างขั้นตอนของการทดสอบ และนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาต้นแบบให้ดียิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้งานจริง นโยบายสาธารณะจำนวนมากไม่ได้มีการทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายก่อนนำไปใช้ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2560 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ได้ติดตั้งเครื่องเก็บค่าโดยสาร (Cash Box) บนรถโดยสาร ขสมก. แต่พบปัญหาไม่สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ จึงสั่งยุติการติดตั้งเครื่องดังกล่าวบนรถเมล์ 1,800 คัน หลังจากได้ทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างกับบริษัทเอกชนไปเรียบร้อยแล้ว (ไทยพีบีเอส, 2560) ดังนั้นหากมีการนำการทดสอบ (Test) ไปใช้ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงต้นแบบนโยบายก่อนประกาศใช้นโยบาย น่าจะทำให้นโยบายสาธารณะตอบสนองความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น สามารถสรุปเป็นกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบใหม่ได้ตามภาพดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบใหม่

โดยปกติแล้วการกำหนดนโยบายสาธารณะจะมีลักษณะเป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างตั้งใจโดยใช้หลักเหตุผล แต่แนวทางนี้ได้ถูกโต้แย้งมากขึ้นอันเป็นผลจากความซับซ้อนโดยธรรมชาติที่เข้ามามีผลกระทบดำเนินงานของภาครัฐ (Shergold, 2015) การกำหนดนโยบายสาธารณะจำนวนมากมักให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เข้ามามีส่วนร่วมในช่วงท้ายของกระบวนการ ซึ่งมักจะเป็นช่วงหลังจากที่มีการระบุประเด็นปัญหาและวิเคราะห์ทางเลือกสำหรับแก้ไขปัญหาเรียบร้อยแล้ว (Mintrom, 2016) จึงมักจะทำให้เกิดปัญหาตามมาว่านโยบายสาธารณะจำนวนมากไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างตรงจุด เกิดการสิ้นเปลืองงบประมาณ อันเป็นผลจากความมั่นใจในความสามารถของผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐ

หากผู้ออกแบบนโยบายนำการคิดเชิงออกแบบไปประยุกต์ใช้ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของกระบวนการนโยบาย ประชาชนย่อมรู้สึกรู้ว่านโยบายดังกล่าวเป็นของตนเอง จึงเป็นเรื่องง่ายที่กลุ่มเป้าหมายจะตัดสินใจเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมที่แตกย่อยมาจากนโยบายที่ถูกกำหนดจากการศึกษาของ Dorst & Cross (2001) และ Liedtka et al (2013) พบว่าการปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นมีประโยชน์มากกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ดังนั้นการที่นักออกแบบนโยบายทำการปรึกษาหารือกับกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น จึงน่าจะส่งผลดีต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนโยบายโดยรวม

ตารางที่ 1 สรุปการประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

กระบวนการนโยบาย สาธารณะ	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	เทคนิคและวิธีการสำคัญ
1. การระบุประเด็นปัญหาและวาระนโยบาย	- ผู้ออกแบบนโยบาย - ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	1. การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง - การสังเกตแบบมีส่วนร่วม - การสัมภาษณ์และการสนทนาเพื่อเรียนรู้ปัญหา 2. การตั้งกรอบปัญหา
2. การก่อรูปนโยบาย	- ผู้ออกแบบนโยบาย - ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย - ประชาชนจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม	การระดมความคิดจากกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย (Radical Collaboration) แล้วสรุปทางเลือกนโยบาย 3. การสร้างต้นแบบนโยบาย: การวาดภาพ การสร้างแบบจำลอง การเล่าเรื่อง 4. การทดสอบนโยบาย

สรุป

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นการคิดแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง เน้นการลงมือปฏิบัติอย่างซ้ำ ๆ เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดให้กับมนุษย์ ผู้ออกแบบนโยบายสามารถนำการคิดเชิงออกแบบมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการนโยบายสาธารณะได้ใน 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุประเด็นปัญหาและวาระนโยบาย (Problem Identification and Agenda Setting) โดยการทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนา เพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้ ก่อนตั้งกรอบปัญหา (Define) ให้ชัดเจน เพื่อหาแนวทางแก้ไข 2) การก่อรูปนโยบาย (Policy Formulation) สามารถนำการระดมสมอง (Ideate) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ทางเลือกนโยบาย โดยให้กลุ่มคนที่หลากหลายรวมถึงประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เข้ามาเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหา จากนั้นทำการสร้างต้นแบบนโยบาย (Prototype) แล้วนำนโยบายไปทดสอบ (Test) เพื่อให้ทราบถึงจุดดีและจุดที่ควรแก้ไข ดำเนินการพัฒนาต้นแบบนโยบายก่อนการประกาศใช้นโยบายจริง การประยุกต์ใช้การคิดเชิง

ออกแบบในกระบวนการนโยบายสาธารณะ จะทำให้กระบวนการนโยบายสาธารณะมีขั้นตอนเพิ่มขึ้นอีก 1 ขั้นตอน สรุปเป็นกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบใหม่ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุประเด็นปัญหาและวาระนโยบาย (Problem Identification and Agenda Setting) 2) การก่อรูปนโยบาย (Policy Formulation) 3) การทดสอบนโยบาย (Policy Testing) 4) การกำหนดนโยบาย (Policy Adoption) 5) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) และ 6) การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation)

หากผู้ออกแบบนโยบายนำเทคนิคและวิธีการของการคิดเชิงออกแบบไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ จะทำให้การระบุประเด็นปัญหามีความแม่นยำมากขึ้น อีกทั้งประชาชนจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมยังมีส่วนร่วมในการเสนอทางเลือกนโยบาย การกำหนดนโยบายสาธารณะย่อมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตอบสนองความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กอปรกมล ศรีภิรมย์ และปาลีรัตน์ วงศ์ฤทธิ. (2561). นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศอาเซียนต่อผลลัพธ์การดูแลผู้สูงอายุในเขตเมือง. *วารสารเอเชียทิจาร*, 5(9), 107-143.
- แก้วคำ ไกรสรพงษ์. (2558). *นโยบายสาธารณะแบบอภิปรายไตรตรอง*. ใน พงศทิสาณ ชุมพล, ม.ร.ว. และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม 2 (น. 63-67). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยพีบีเอส. (2560). *ขสมก.ยุติใช้เครื่องหยอดเหรียญบนรถเมล์ พบปัญหาใช้ไม่เต็มประสิทธิภาพ*. สืบค้น 4 กันยายน 2564, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/268438>
- ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์ และคณะ. (2560). ลักษณะการเข้าถึงโครงการช่วยเหลือประชาชนของรัฐบาล: ประสบการณ์ภาคสนามจากภาคเหนือและภาคใต้ของไทย. *วารสารวิจัยสังคม*, 40(1), 105-139.
- ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์. (2560). *การคิดเชิงออกแบบ: เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC).
- Anderson, J. E. (2003). *Public Policymaking*. Boston: Houghton Mifflin.
- Beckman, S. L., & Barry, M. (2007). Innovation as a Learning Process: Embedding Design Thinking. *California Management Review*, 50(1), 25-56.
- Brown, T. (2008). Design Thinking. *Harvard Business Review*, 86(6), 84.
- Dolata, M., & Schwabe, G. (2016). *Design Thinking in IS Research Projects*. In Brenner, W. & Uebernickel, F. (Ed.), *Design Thinking for Innovation* (pp. 67-83). Cham: Springer.

- Dorst, K. & Cross, N. (2001). Creativity in the Design Process: co-evolution of problem-solution. *Design Studies*, 22(5), 425-437.
- Dye, T. R. (2011). *Understanding Public Policy*. Boston: Pearson Education.
- Fung, A. (2006). Varieties of Participation in Complex Governance. *Public Administration Review*, 66(s1), 66-75.
- Laferriere, R. et al. (2019). Addressing Cognitive Challenges in Applying Design Thinking for Opportunity Discovery: Reflections from a Design Thinking Teaching Team. *She Ji: The Journal of Design, Economics, and Innovation*, 5(4), 383-386.
- Liedtka, J., King, A. & Bennett, K. (2013). *Solving Problems with Design Thinking: Ten Stories of What Works*. New York: Columbia University Press.
- Mintrom, M. (2016). Design Thinking in Policymaking Process: Opportunities and Challenges. *Australian Journal of Public Administration*, 75(3), 391-402.
- Mulgan, G. (2014). *Design in Public and Social Innovation: What Works and What Could Work Better*. London: NESTA.
- Pattnaik, R. K., & Banerjee, R. (2020). Extending Design Thinking to Public Policy. *Economic & Political Weekly*, 55(34), 34-41.
- Rowe, P.G. (1991). *Design Thinking*. Cambridge: The MIT Press.
- Scott, D. (2018). *Embracing Design Thinking in Government*. Retrieved September 11, 2021, from <https://policyoptions.irpp.org/magazines/march-2018/embracing-design-thinking-in-government/>
- Shergold, P. (2015). *Learning from Failure: Why Large Government Policy Initiatives Have Gone So Badly Wrong in the Past and How the Chances of Success in the Future Can be Improved*. Canberra: Australian Public Service Commission.
- Simon, H. A. (1969). *The Sciences of Artificial*. Cambridge: The MIT Press. (3rd edition published in 1996)
- The d.school. (2010). *Bootcamp Bootleg*. Stanford: Hasso Plattner Institute of Design.
- Thomke, S., & Feinberg, B. (2009). *Design Thinking and Innovation at Apple*. Harvard Business School Case 609-066.

